

СЕКЦІЯ 4. ЯКІСТЬ УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ ВИКОНАВЧОЇ ВЛАДИ – ГАРАНТІЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ І ГРОМАДЯНИНА

Галуцько Валентин Васильович

д.ю.н., доц., зав. кафедри загальноправових дисциплін
Херсонського юридичного інституту ХНУВС

ПРОБЛЕМА ЗМІСТУ СИСТЕМИ АДМІНІСТРАТИВНОГО ПРАВА УКРАЇНИ

Системні перетворення органів державної влади вимагають по-новому поглянути не лише на напрями, форми та засоби здійснення новітньої адміністративної реформи, але й критично переосмислити деякі основоположні положення теорії адміністративного права. В цьому аспекті вагоме місце займає система адміністративного права України, яка в юридичній науці вітчизняного адміністративного права остаточно не визначена.

Структурно-фундаментальні галузі української системи права складаються з трьох функціональних поясів. Другий функціональний пояс утворюють норми адміністративного і цивільного права, за допомогою яких в основному втілюються у життя базові конституційні принципи, що присвячені таким важливим питанням, як: правовий статус людини і громадянина, власність, організація та функціонування виконавчих і розпорядчих органів влади тощо. [1].

Таким чином, однією із провідних частин правової системи України є галузь адміністративного права як сукупність юридичних норм, призначених для врегулювання на засадах “влада-підпорядкування” широких суспільних відносин між публічною адміністрацією та об’єктами, які виникають у сфері публічного управління, надання адміністративних сервісних послуг із метою публічного забезпечення прав і свобод людини та громадянина, нормального функціонування громадянського суспільства і держави, із можливістю застосування до

порушників адміністративно-правових норм засобів державного примусу [2, с. 31].

Галузь адміністративного права утворює певну систему норм, оскільки об'єднує відносно самостійні складові інститути права та підгалузі права. Б.В. Авер'янов, вважав, що «система адміністративного права» означає внутрішню єдність цієї правової галузі, яка відображає послідовне розміщення і взаємозв'язок її структурних елементів (частин) — підгалузей права і правових інститутів, що складаються із певних сукупностей однорідних норм.

У вітчизняній юридичній літературі існують різні підходи виділення складових системи права [3, с. 124-127]. В Європейському Союзі найбільш авторитетними є розробки вчених-адміністративістів ФРН. Вони поділяють систему адміністративного права на «Загальне адміністративне право» та «Особливе адміністративне право». На думку Р.С. Мельника норми Конституції України є, фактично, завданнями для Загального адміністративного права. Що стосується «Особливого адміністративного права» то воно має будуватися через призму сфер відповідальності публічної адміністрації [4].

Таким чином, критичний аналіз поглядів вчених-адміністративістів на юридичну природу та зміст системи галузі адміністративного права говорить про складність та неоднозначність зазначеного феномену. Проте, більшість вище висвітлених положень є слухними і такими, що не заперечують, а доповнюють один одного та мають стати основою сучасної системи галузі адміністративного права України.

По-перше, придатними для вітчизняного адміністративного права є компаративістичні запозичення із німецького адміністративного права щодо поділу системи адміністративного права на «Загальне адміністративне право» та «Особливе адміністративне право».

По-друге, об'єктивною є потреба введення до первинних складових загального адміністративного права положень, що розкривають сутність і юридичну природу зазначеної галузі. Тим самим, перший розділ під назвою «Введення в адміністративне право» має складатись з підрозділів в яких розкриваються

положення, що характеризують адміністративне право як: галузь права, науку та навчальну дисципліну; історію розвитку адміністративного права України; систему адміністративного права; взаємодію адміністративного права з іншими галузями; концепції розвитку адміністративного права України.

По-третє, природним є розкриття у другому розділі основних інститутів загальної частини адміністративного права, до яких відносяться адміністративно-правові норми, адміністративно-правові відносини, принципи адміністративного права, механізм адміністративно-правового регулювання та адміністративно-правові режими.

По-четверте, в загальному адміністративному праві мають бути розкриті основні інститути адміністративного права, які утворюють пріоритет прав і свобод людини в усіх сферах її взаємодії з публічною адміністрацією.

По-п'яте, система особливого адміністративного права має бути наповнена конкретними інститутами з урахуванням тих завдань, які покладаються на дану галузь права. Відповідно, за основу у виділенні галузей і сфер адміністративно-правового регулювання доцільно взяти організацію центральних органів виконавчої влади затверджену Указом Президента України від 9 грудня 2011 р. № 1085 [5].

По-шосте, концептуальним напрямом діяльності публічної адміністрації є забезпечення прав свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб. Вагоме місце у цій системі належить охоронній функції адміністративного права. Відповідно проблемі адміністративно-правового захисту прав, свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб, на наш погляд, треба присвятити розділ особливої частини.

По-сьоме, враховуючи європейський досвід, до галузі адміністративного права відносяться відомі вітчизняній юриспруденції та ті, які знаходяться у розробці і визнанні підгалузі адміністративного права: адміністративно-господарське право, публічне будівельне право, адміністративно-земельне право, право соціального забезпечення, поліцейське право, комунальне право, право публічних служб, митне право, податкове право, адміністративно-екологічне право.

По-восьме, сукупність правовідносин, які виникають у зв'язку із захистом у спеціальному судовому порядку прав, свобод та законних інтересів приватних осіб від неправомірних дій (рішень) суб'єктів владних повноважень, знайшло своє визнання, як галузь вітчизняної юриспруденції – «Адміністративний процес України» [6, с. 63].

Отже, система сучасного адміністративного права України має складатись із «Загального адміністративного права» та «Особливого адміністративного права» і окремої галузі процесуального права – «Адміністративний процес України». При цьому особлива частина поєднує в собі спеціальні інститути та підгалузі, перші, в свою чергу, поділяються за критерієм основних функцій права (регулятивної і охоронної) на адміністративно-правове регулювання і адміністративно-правовий захист прав свобод та законних інтересів фізичних і юридичних осіб. Крім того, до особливого адміністративного права відносяться чисельні підгалузі адміністративного права, які у більшості випадків викладаються у вищих навчальних закладах, як відносно самостійні навчальні дисципліни.

ВИКОРИСТАНИЙ МАТЕРІАЛ

1. Курінний Є.В Адміністративне право України: тенденції трансформації в умовах реформування : [Електронний ресурс] / Є.В. Курінний // Загальні питання аксіології адміністративного права України. – 2011. – Режим доступу. – <http://books.br.com.ua/2049>

2. Адміністративне право України (виклики початку ХХІ століття) / за заг. ред. В.В. Галуцька. – Херсон : «Херсонська міська друкарня», 2010. – 376 с.

3. Адміністративне право України. Академічний курс : [підручник у двох томах] / відповідальний редактор: В.Б. Авер'янов. – К. : Юридична думка, 2004. – Т. 1 «Загальна частина». – 583 с.

4. Мельник Р.С. Система адміністративного права України : автореф. дис. ... доктора юридичних наук : спеціальність – 12.00.07 «адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право» / Роман Сергійович Мельник. – Харків, 2010. – 33 с.

5. Про оптимізацію системи центральних виконавчої влади : указ Президента України від 9 грудня 2010 р. № 1085 // Урядовий кур'єр від 14 грудня 2010 р. – № 234.

6. Комзюк А.Т. Адміністративний процес України : навчальний посібник / А.Т. Комзюк, В.М. Бевзенко, Р.С. Мельник. – К. : Прецедент, 2007. – 531 с.